



Tendențe privind calitatea locurilor de muncă în Europa: un raport pe baza celui de-al cincilea Sondaj european privind condițiile de muncă

Rezumat

Introducere

Acest studiu măsoară calitatea locurilor de muncă în cele 27 de țări ale Uniunii Europene, precum și în alte șapte țări din Europa care au participat la Sondajul european privind condițiile de muncă. Pentru acest studiu au fost elaborați patru indici: veniturile, perspectivele, calitatea intrinsecă a locului de muncă și calitatea programului de lucru. Cei patru indici nu pot fi reduși la un singur indice al calității locului de muncă deoarece legăturile de asociere între indici nu sunt puternice și aceștia nici nu cresc în timp, nici nu se deplasează în direcții similare. Totuși, acești indici sunt coerente din punct de vedere teoretic și conceptual.

S-a intenționat găsirea unei modalități obiective de evaluare a principiului stabilit în mai multe directive ale UE, potrivit căruia, munca ar trebui să fie adaptată lucrătorilor. Indicii elaborați pentru acest studiu nu se bazează pe măsurători subiective, precum preferințele și atitudinile, ci sunt elaborați pe baza caracteristicilor raportate ale locurilor de muncă asociate cu bunăstarea lucrătorilor.

Contextul politicilor

În urma introducerii Strategiei europene privind ocuparea forței de muncă în 1997 prin Tratatul de la Amsterdam și în urma lansării Strategiei Lisabona pentru creștere și locuri de muncă în 2000, ideea de „locuri de muncă mai multe și mai bune” a fost adusă în prim-planul obiectivelor de politică ale Uniunii Europene. Această evoluție a fost urmată în paralel de preocupări similare ale unor organisme transnaționale, precum OCDE, și ale unor guverne individuale naționale care au dorit să își completeze obiectivele privind numărul persoanelor încadrate în muncă cu obiective privind calitatea muncii și ocupării forței de muncă.

În următorii ani, s-a dezvoltat la nivel european conceptul de „flexisecuritate”, o strategie de promovare a introducerii de politici pentru îmbunătățirea atât a flexibilității, cât și a securității. Deși politicile de

flexisecuritate s-au axat mai mult pe piața muncii decât pe locurile de muncă individuale, flexisecuritatea a fost considerată compatibilă cu obiectivul de creștere a calității muncii și a ocupării forței de muncă.

Aspectele care i-au preocupat pe factorii de decizie politică au inclus productivitatea, bunăstarea persoanelor, creșterea calității locurilor de muncă prin inițiative precum utilizarea competențelor disponibile și dobândirea de competențe noi, nivelurile crescute de stres asociate cu „stresul la locul de muncă” și alte riscuri psihosociale și de mediu, precum și prevalența din ce în ce mai mare a condițiilor precare de muncă.

Lipsa securității locului de muncă a devenit o problemă deosebit de importantă odată cu declanșarea crizei economice globale în ultima jumătate a anului 2008, în special în rândul tinerilor. Politicile de încurajare a ocupării durabile a forței de muncă sunt încă la scară largă considerate importante pentru efortul de îmbunătățire a calității locurilor de muncă. Europa 2020, care este o strategie pentru creștere durabilă și locuri de muncă, include printre principalele sale orientări „dezvoltarea unei forțe de muncă calificate care să răspundă nevoilor pieței forței de muncă, promovarea calității locurilor de muncă și a învățării de-a lungul vieții”. Înțelegerea în măsură din ce în ce mai mare a costurilor sociale ale calității precare a locurilor de muncă a atras atenția asupra mediilor fizice și sociale la locul de muncă. Creșterea speranței de viață și îmbătrânirea populației indică faptul că locurile de muncă trebuie să fie de bună calitate dacă se dorește ca mai multe persoane să fie încurajate să își prelungească viața activă.

Există, prin urmare, numeroase motive pentru care se dorește clarificarea conceptului și măsurătorii calității muncii remunerate în scopul analizei politicilor, iar acest studiu încearcă să amplifice activitatea deja desfășurată în acest sens în cadrul seriei Sondajului european privind condițiile de muncă (European Working Conditions Survey, EWCS).

Principalele constatări

Utilizând cei patru indici elaborați în mod specific pentru prezentul studiu, s-a concluzionat că 14% din locurile de muncă din Europa sunt locuri de muncă bune, cu un nivel ridicat de remunerare, 37% sunt locuri de muncă satisfăcătoare, 29% sunt locuri de muncă nesatisfăcătoare, iar 20% sunt locuri de muncă de calitate precară.

Lucrătorii de la locurile de muncă de calitate precară au manifestat, în medie, cele mai scăzute niveluri de sănătate și bunăstare, prezentând mai multe probleme de sănătate și un nivel mai scăzut al bunăstării subiective și au considerat în mai mică măsură că munca lor are o însemnătate. Aceste locuri de muncă de calitate precară, unde se poate spune că lucrătorii sunt expuși cel mai mult riscurilor, au fost în special concentrate în întreprinderile cu mai puțin de cinci angajați și în sectorul privat. De asemenea, prevalența acestora a fost mai mare în țările cu niveluri mai scăzute ale PIB-ului pe cap de locuitor, deși asocierea cu venitul național este departe de a fi perfectă.

Nivelurile generale ale calității locurilor de muncă în cele 15 state membre care au participat la fiecare val al EWCS începând din 1995 arată o stabilitate relativă în legătură cu trei dintre indici – competențe și puterea de apreciere, mediul fizic adecvat și intensitatea muncii – deși cel din urmă a crescut ușor în timp. Totuși, această stabilitate aparentă ascunde diferențe importante între țări.

În schimb, a existat o creștere în timp de peste 5 puncte în ceea ce privește indicele calității programului de lucru. Această creștere reflectă în mare parte reducerea timpului de lucru și scăderea volumului de muncă la ore neobișnuite.

În medie, bărbații au venituri lunare mai mari decât femeile. În ceea ce privește indicele calității programului de lucru, femeile au o situație mai bună; într-adevăr, acestea au un program de lucru în medie mai scurt și efectuează mai puțin frecvent muncă în schimburi, la ore neobișnuite. De asemenea, femeile beneficiază de un nivel ușor mai ridicat al calității intrinseci a locului de muncă, aspect care derivă din faptul că, în medie, acestea lucrează în medii oarecum mai bune din punct de vedere fizic. În sfârșit, măsurarea indicelui referitor la perspective este aproape aceeași pentru bărbați și pentru femei.

Nivelurile celor patru indici ai calității locurilor de muncă variază în funcție de industrie în Europa. Persoanele care lucrează în sectorul informației și comunicațiilor sau în cel al finanțelor și asigurărilor prezintă cele mai bune punctaje cu privire la majoritatea indicilor.

Persoanele care desfășoară activități independente și care au angajați au cel mai ridicat nivel al venitului. În schimb, persoanele care desfășoară activități independente dar nu au angajați au venituri mai mici, dar un indice mai ridicat al calității programului de lucru. Acest din urmă avantaj se datorează flexibilității gestionării propriului timp de lucru, nu faptului că au mai puține ore de lucru sau că desfășoară mai puțină activitate în schimburi.

Persoanele angajate cu contracte pe perioadă nedeterminată prezintă valori ridicate cu privire la majoritatea indicatorilor, în timp ce angajații cu contracte pe perioadă determinată sau cu contracte temporare prezintă o calitate mai scăzută a locului de muncă, pe toate dimensiunile.

Indicii pentru elaborarea politicilor

Lipsa unei schimbări globale a mediului fizic sugerează că eforturile trebuie dublate pentru obținerea unor îmbunătățiri. Politicile ar putea să se axeze în mod util pe creșterea prevalenței riscurilor legate de pozițiile de lucru adoptate la locul de muncă.

În mod similar, nivelurile din ce în ce mai mari ale intensității muncii în majoritatea țărilor contribuie la creșterea riscului în ceea ce privește niveluri mai ridicate de stres și, astfel, a efectelor adverse ale acestora asupra sănătății și bunăstării. Sunt indicate politici de reducere a prezenței factorilor de stres, precum și programe de ameliorare a efectelor nivelurilor ridicate de stres.

Se observă unele semnale pozitive în creșterea indicelui privind competențele și puterea de decizie în majoritatea țărilor. Acest indice stă la baza caracterului intrinsec al muncii și este, în același timp, asociat în medie cu niveluri mai ridicate ale productivității. În unele țări unde există totuși dovezi ale unei scăderi ale acestui indice, atenția în materie de politici trebuie să fie îndreptată către sursa acestei reduceri.

Cea mai mare schimbare globală a avut totuși loc cu privire la indicele calității programului de lucru, iar imaginea în legătură cu acest aspect este pozitivă, indicând creșteri atât la nivel general, cât și în majoritatea țărilor. Totuși, flexibilitatea programului de lucru încă trebuie să fie monitorizată.

Politica de ameliorare a efectelor negative ale muncii asupra sănătății și bunăstării trebuie să fie introdusă la scară suficient de largă.

Informații suplimentare

Raportul „Trends in job quality in Europe” (Tendențe privind calitatea locurilor de muncă în Europa) este disponibil la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1228.htm>

Pentru mai multe informații, vă rugăm să o contactați pe Agnès Parent-Thirion, director de cercetare, apt@eurofound.europa.eu